

Slovenski Gospodar.

List ljudstvu v poduk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštno vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 2 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 30 kr., za četrt leta 65 kr. — Naročnina se pošilja upravitelstvu v tiskarni sv. Cirila, koroške ulice št. 5. — Določniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezni listi dobé se v tiskarni in pri g. Novák-u na velikem trgu po 5 kr. Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprojemajo. Za oglasila se plačuje od navadne vrstice, če se natane enkrat, po 5 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Grof Wurmbrand ostane liberalce.

Že je dognana reč, da je grof Wurmbrand zopet naš štajarski deželni glavar. Saj pa se je dunajski vladi tudi močno prikupil, ko je svoj lastni predlog o podeželenju zavarovanja proti ognju pokopal v državnem zboru. Sicer se je nekoliko protivil, ali ko mu je grof Badeni rekel »aut — aut«, udal se je Wurmbrand in dobil je zagotovilo, da postane zopet dež. glavar štajarski.

Nekateri naši politični nasprotniki so trdili, da se je grof Attems, sedanjí deželni glavar, moral umakniti grofu Wurmbrandu na ljubo Slovencev. Toda Slovenci smo zoper to besedičenje protestovali zopet in zopet, ker je grof Wurmbrand nam Slovincem in sploh štajarskim kmetom nevarnejši kakor grof Attems. Grof Wurmbrand je star nemški liberalce, dá steber nemškega liberalizma na Avstrijskem.

Kako vnet pristaš nemške liberalne stranke da je grof Wurmbrand, to je zopet pokazal v svojem govoru v državnem zboru, ko se je razpravljalo o ministerskem svétu in dispozicijskem zakladu. »Liberalizem, je rekel, je izvršil ustavo, zagotovil enakost državljanov in posameznikov, pospešil kulturni napredek. Toda to se more očitati liberalni stranki, da je prezrla različnost stanov in posameznih dežel. Ona ni ustvarila okvirja, v katerem bi se mogle razvijati posamezne narodnosti. Zasluga liberalne stranke pa je, da je svoje moči žrtvovala v korist državi.«

Na ta slavospev na čast liberalizmu je takoj istega dne grofu Wurmbrandu odgovoril v državnem zboru odlični katoliški poslanec, baron Dipauli. Ker je Wurmbrand govoril tudi o nazadnjaških strankah, zavrnil ga je Dipauli, da dandanes ni nazadnjaških strank, ker je nazadnjaštvo danes nemogoče. Klerikalno nazadnjaštvo je le prazna fraza; kajti klerikalci hočejo le uresničiti pravilo: Dajte Bogu, kar je božjega, cesarju pa, kar je cesarjevega. Liberalna stranka je pač začela uresničevati državni pojem, toda na stroške družbe. Zamenjala je versko s politično prostostjo ter tako izkopal prepad med državo in cerkvijo.

Tudi z ozirom na ljudske šole izjavil je baron Dipauli v imenu vseh avstrijskih katoličanov: »Klerikalci« niso proti podržavljanju ljudske šole, toda vedno se bodo upirali poskusom, da bi bila šola politično vprašanje. Krščanski prebivalci želijo, da je vzgoja verskonravna, ker le taka vzgoja more koristiti ljudstvu in državi. Končno je govornik opozoril vlado, naj strožje pazi na socijalistično časopisje, ki med ljudstvom širi brezverstvo, ter naj kaže odločnost proti ogerski vladi pri sklepanju nove pogodbe. —

Tako je grof Wurmbrand lahko slišal, kaj da želijo avstrijski katoličani, torej tudi štajarski in kako se vedno sodijo o liberalizmu. Liberalizem po-

jema, da bode v kratkem mrlič. In ni ga škoda, ker je liberalizem v Avstriji v prvi vrsti služil velikemu kapitalu in ponemčevanju. Ustvaril je svobodo, ki je koristila židom in raznim sleparjem, skoro pa ugonobila obrtnika in kmeta. In grof Wurmbrand še nadalje ostane liberalce? Naj, toda to na glas povemo, da njegovega imenovanja deželnim glavarjem štajarskim se nikakor ne veselijo ne slovenski, ne nemški kmetje, to je ogromna večina prebivalstva, ampak samo liberalci.

Kdo ovira enakopravnost Slovencev v šoli, uradu in javnem življenju?

(Govor poslanca dr. L. Gregorčca v državnem zboru dne 5. dec.)

Visoka zbornica! V vladnih listih sem večkrat bral stavke, katerih pomen je naslednji. Našemu sedanjemu ministerskemu predsedniku se je marsikaj posrečilo, kar se njegovim mnogim prednikom ni posrečilo in jim je bilo zadržano, na pr. volilna preosnova, civilnopravna preosnova, davčna preosnova, nova domovinska postava, morda tudi postava o kmetijskih zadrugah itd. Iz tega še sklepajo prijatelji ministerskega predsednika, da se sme upati, da se mu bode še posrečilo, nadaljnja važna vprašanja rešiti, na pr. pogodbo z ogersko državno polovico, konec narodnostnega prepira. Rad bi nekaj besedij spregovoril o pogodbi z Ogorsko, ali da svoj govor okrajšam, se temu odpovem in hočem govoriti samo o narodnostnem vprašanju.

Gospoda moja! Neovrženo je, da se jezikovno in narodno vprašanje prej ko slej mora rešiti. To vprašanje se ujema z dejansko narodno enakopravnostjo vseh narodov in njih jezikov v šoli, uradu in javnem življenju, da se odstrani narodni prepir in se naredi narodni mir. Važnost tega vprašanja se je tudi nedavno v tej visoki zbornici pripoznala o posvetovanju nujnega predloga Pacákovega. Nujnost tega predloga se je kajpada odklonila, stvar pa se je pripoznala. Reklo se je sicer, da ta predlog ni času primeren, razprava pa je nasprotno dokazala. Prvokrat se je o jezikovnem vprašanju razgovarjalo mirno, stvarno in prijazno. Spoznalo se je, da nam je ljubi mir ljubši, kakor da se nadaljuje srditi, končno pa vendar nekoristni prepir. Tudi vodje združene levice so govorili o dolžnosti miru, da je treba izdati jezikovno postavo. To so sama vesela znamenja, da se torej vendar enkrat približujemo koncu 30 letne jezikovne vojske, da se, kakor v Švici in Belgiji, tudi pri nas posreči, napraviti narodni mir in da bode tudi pri nas vsakomur mogoče, bodisi Nemec, Slovan, Italijan ali Rumun, izvrševati svoje naravne državljanske in politične pravice v lastnem jeziku in kot podanik občeovati s sodišči in upravnimi uradi v svoji materin-

ščini. Te zanimive razprave se je od Jugoslovanov udeležil dr. Ferjančič in naglasil posebno potrebo, da se mogoča sklenitev miru naj ne omeji samo na dežele česke krone, ampak raztegne na vse dežele, zlasti na one, v katerih bivajo Jugoslovani, in da se jezikovni odnosi uredijo v smislu § 19 državne osnovne postave.

Jaz se s tem popolnoma strinjam in bi danes prav za prav rad samo dopolnjujoč govoril o onih uzrokih, ki so dozdej pri nas Jugoslovanih ovirali izvršitev člena 19 državne osnovne postave in jo bodo tudi v bodoče ovirali, ako se ti uzroki ne bodo srčno s poti spravili. — Gospoda moja! Zadnje ljudsko štetje dokazuje 1.200.000 Slovencev. Okoli 60.000 Slovencev se je leta 1866. izročilo Lahom, skoro toliko jih biva na Ogerskem, mnogo tisočev pa so pri ljudskem štetju zaplenili, torej šteje naš narod okoli poldrugi milijon duš, je najmanjši vseh slovanskih narodov, vendar pa najčastitljiviši. Kajti v staroslovenskem jeziku sta učila in pisala slovanska sv. apostola Ciril in Metod, ustanovnika slovanske književnosti in krščanske omike. V tem starem slovenskem jeziku se še danes obhaja najsvetejša skrivnost krščanstva, namreč mašna daritev; toda naše ljudstvo je to pozabilo. Vsled neugodnih časov smo prišli med tri mogočne, zmagovalne narode: Nemce, Lahe in Madjare.

Že pred več nego 1100 leti smo zgubili državno neodvisnost. Z drugim slovanskim svetom smo si v zvezi le na jugovshodu po Hrvatih. Nedostaje nam vsaka cerkvena in politična celokupnost, razdeljeni smo na dve nadškofiji in osem upravnih pokrajin, v katerih nas, izvzemši Kranjsko, tlačijo večine narodnih nasprotnikov. Nismo imeli nobenega plemstva, nobenega meščanstva, končno smo postali majhen, tujim fevdnim gospodom podložen kmečki stan in naš jezik se je glasil samo v kmečkih hišah. Celó duhovništvo nam je bilo tuje, bilo je nemško ali laško. Zdelo se je, da je narod zgubljen, toda zdelo se je samo tako. Slovenski kmet je ohranil in obranil zadnje iskre narodnega ognja, dokler ni narodna misel Evrope prehodila. Narodna misel je zavzela v kratkem času ves slovenski narod in ga vzbudila k novemu narodnemu življenju. Iz lastne moči, po lastnem trudu smo začeli neizrekljivo zanemarjeni jezik čistiti, njegovo razmerje do drugih slovanskih jezikov določevati, novo narodno književnost ustanavljati s spretnim časnikarstvom. Nastalo je slovensko razumnništvo, zdaj študira toliko slovanskih mladeničev na srednjih in velikih šolah, da, ko bi bilo v naši moči, bi lahko v vseh upravnih službah na Slovenskem nastavili svoje ljudi. Nastalo je tudi slovensko meščanstvo, kajti skoro vsa kranjska mesta, tudi deželno glavno mesto Ljubljana, imajo slovenske zastoje. Dalje so od nas ustanovljene slovenske hranilnice in posojilnice nas rešile pritiska tujega kapitala. To smo v primeroma kratkem času dosegli brez tuje pomoči, brez državne podpore, večkrat proti volji države in v vojski z njenimi služabniki.

Pri tem so nas naši narodni nasprotniki vedno napadali, zaničevali in preganjali. Zakaj pa to danes pravim? Da dokazem, da je slovensko ljudstvo čvrsto in krepko ter vredno, biti jednakopraven ud med avstrijskimi narodi. Vendar pa se temu ljudstvu odreka, kar vsem narodom državna osnovna postava jamči, in zakaj? Predno na to odgovorim, še eno misel! Slovenski narod je res najmanjši od vseh slovanskih narodov, ali prvi, ki je prišel pod žezlo vladarske hiše Habsburške. Več nego 600 let služimo tej vladarski hiši zvesto in požrtvovalno, kakor ne kmalu kak drug narod cesarstva. Plačujemo davek, dajemo vojaških novincev primeroma ravno toliko, ko Nemci in Lahi.

Zakaj pa z nami v narodnem oziru drugače ravna, kakor s temi, zakaj nam to zadržujejo, kar se drugim

tako radovoljno deli? Zakaj nam našo 600 letno zvestobo plačujejo z najkrutejšim nasilstvom na narodnem polju? Kdo je tega kriv? Morda krona? Ne, ona hoče mir. Morda narodi, ki so naši sosedi? Pravim: Ne, kot taki ne, ampak posamezne njihove stranke, in zdaj bom odgovoril: Pravim, glavna krivda, da se pri nas Slovincih ne izvede člen 19, zadeva nemško-liberalno stranko, od nje odvisna ministerstva in vladne uradnike. (Dalje prih.)

Cerkvene zadeve.

† Janez Vraz, bivši nadučitelj.

Moj oče so se narodili dne 23. marca 1811, leta 1827. so postali podučitelj v Jarenini, l. 1830. pri Sv. Lenartu v Slov. gor., l. 1836. nadučitelj pri Sv. Lovrencu pri Ptuj in leta 1842. nadučitelj pri Sv. Marjeti ob Pesnici, kjer so učili 36 let, do leta 1880., ko so stopili v stalni pokoj in postali častni srejnčan. V vsem so bili učitelj 53 let, torej več, nego pol stoletja.

Bili so pravi učitelj, ljubeč mladež, ko svoje lastne otroke; verni učitelj so bili, učeč v besedi in dejanju, kazaje na življenje svetnikov, iz kojega so odlomke vsaki dan brali ter to potem podajali otrokom. Bili vsaki dan v cerkvi pri sv. maši. Ako so se kdaj sešli z milostnim škofom, nikdar niso opustili, da ne bi prosili višjepastirskega blagoslova, duhovnike so častili, ljubili, iskali. Sv. rožni venec jim je bil vedni spremljevalec, sploh bili so z vsemi ljubeznivi. Do svojega pokoja so bili vedno cerkveni organist.

Zadnjič so bili v postelji 16 tednov, dasi niso čutili nobene bolezn ali kakih bolečin, dali se večkrat prevideti s sv. zakramenti za umirajoče, dočakali so redko starost 86 let. Prej zmiraj veselega zdravja, so zahtevali na zadnje sami mrtvaško svečo ter so mirno zaspali v Gospodu dne 2. decembra po noči ob 11. uri. Sodijo, da jim je delež med svetniki.

Srčno hvalo sem dolžen onim, ki so se pogreba udeležili dne 5. decembra, in sicer prečastitemu gospodu kanoniku in stolnemu župniku, ki so blagovolili v cerkvi imeti govor za rajnim očetom ter voditi pogreb, č. g. župniku domačemu za vse dobrote; dalje gospodom učiteljem, ki so rajnemu očetu mnogobrojno skazali zadnjo čast ter ganljivo peli pri hiši, v cerkvi pri sv. maši in na gomili; slednjič vsem znancem za spremljevanje do mirodvora. Vsem prijateljem pa priporočam rajnega očeta v pobožni spomin. Sveti jim večna luč!

Župnik J. Vraz.

Gospodarske stvari.

Slovenec k Slovenen, kristjan h kristjanu!

Ko bi mogel ta klic zakričati tako glasno, da bi ga slišali vsi Slovenci od tužnega Prekmurja do obal jadranskih, pa od strmih gor koroskih do vinorodne Hrvaške; zraven pa bi mogel učiniti, da klic ne bi ostal »glas upijočega v puščavi«, temuč se povsod dejanski spolnjeval, storil bi s tem slovenskemu narodu velikansko dobroto. Izginil ali utihnil bi ošabni tujec, ki moti nevedno ljudstvo in seje razpor; umolkniti bi moral tudi vsak slovenski janičar, ki se štuli sedaj s tujim perjem in pajdaši se s tujcem! S kratka, ta edini klic bi lahko napravil toliko zaželeni čudež, spraviti od nas borbe in neslogo, ter zjediniti naš narod pod jeden prapor!